

๓. การแสดงเจตนาและควมมีผลแห่งการแสดงความ

อุทาหรณ์

๑) ก. ปิดประกาศไว้ที่ต้นไม้มิรมถนนข้างบ้านของตน ข้อความว่า ผู้ใดพบเห็นสุนัขของข้าพเจ้า และนำส่งคืนให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายินดีให้รางวัล ๕๐๐ บาท ปรากฏว่าในวันรุ่งขึ้น ข. ได้นำสุนัขของ ก. มาส่งคืน โดย ข. มิได้เคยอ่านประกาศของ ก. เลย ดังนั้น ก. จะต้องใช้รางวัลแก่ ข. หรือไม่

๒) ก. เป็นผู้เช่าบ้านของ ข. ตามสัญญาเช่าระหว่าง ก. กับ ข. นั้น ก. มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าโดยต้องบอกล่วงหน้า ๑ เดือน โดยให้มีผลเมื่อสิ้นเดือนถัดไปนับแต่บอกเลิกสัญญา ต่อมา ก. ต้องการบอกเลิกสัญญา จึงเขียนจดหมายบอกเลิกสัญญาไปยัง ข. เมื่อ ๑๕ มกราคม แล้วส่งจดหมายโดยสอดไว้ในตู้จดหมายของ ข. เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ดังนั้นท่านจงวินิจฉัยว่า การบอกเลิกสัญญาของ ก. มีผลหรือไม่ หากปรากฏว่าในวันที่ ๒๐ มกราคม ศาลได้มีคำสั่งให้ ก. เป็นคนไร้ความสามารถ

๓) ก. เช่ารถยนต์จาก ข. เป็นรายเดือนโดยตกลงกันว่า หาก ก. จะเลิกสัญญาเช่ารถยนต์นี้ จะต้องบอกเลิกสัญญาล่วงหน้า ๑ สัปดาห์ก่อนสิ้นเดือน มิฉะนั้นบริษัทผู้ให้เช่าจะคิดค่าเช่าในอัตราค่าเช่ารายเดือนอีก ๑ เดือน ปรากฏว่า ก. ประสงค์จะบอกเลิกสัญญาจึงได้โทรศัพท์บอกเลิกสัญญาไปยัง ข. แต่ขณะที่ ก. โทรศัพท์ไปยังสำนักงานของ ข. นั้นเป็นวันศุกร์เวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา แล้ว สำนักงานของ ข. เลิกงานพอดี แต่มีเครื่องตอบรับโทรศัพท์อัตโนมัติ ก. จึงอัดเสียงไว้ในเครื่องตอบรับโทรศัพท์ว่าตนประสงค์จะบอกเลิกสัญญาเมื่อถึงกำหนดครบเดือนในอีก ๑ สัปดาห์ข้างหน้า

ปรากฏว่า ข. ได้รับฟังข้อความที่ ก. ฟากไว้ในเครื่องตอบรับในวันจันทร์ถัดมา ดังนั้นท่านจงวินิจฉัยว่า การบอกเลิกสัญญามีผลหรือไม่ หากกำหนดวันสุดท้ายที่จะบอกเลิกสัญญาได้คือวันศุกร์ที่ผ่านมา

๔) ก. บอกเลิกสัญญาไปยัง ข. โดยทางจดหมายแต่ปรากฏว่าจดหมายมิได้ไปถึง ข. ในวันรุ่งขึ้นตามปกติ แต่กลับไปถึง ข. ล่าช้ากว่าปกติถึง ๒ วัน และพ้นกำหนดบอกเลิกสัญญาไปแล้ว ๑ วัน ปรากฏต่อไปด้วยว่า แสตมป์ที่ ก. ติดไว้บนนั้นหลุดหายไป พนักงานไปรษณีย์จึงเรียกค่าปรับจาก ข. ผู้รับจดหมาย ข. ไม่ยินยอมชำระค่าปรับและบอกปิดไม่รับจดหมาย โดยอ้างว่า ก. ไม่ได้ติดแสตมป์ให้ถูกต้อง

ดังนั้นท่านจงวินิจฉัยว่าการบอกเลิกสัญญาของ ก. มีผลหรือไม่ เพราะเหตุใด

๕) กรณีจะเป็นอย่างไร ถ้าไปรษณีย์ส่งไปถึง ข. ตามปกติ แต่เวลานั้น ข. เดินทางไปพักผ่อนไม่อยู่บ้านในวันที่ไปรษณีย์ส่งมาถึง และกว่า ข. จะได้รับจดหมายลงทะเบียนของ ก. ที่บอกเลิกสัญญาก็เมื่อกลับถึงบ้านหลังจากพ้นกำหนดบอกเลิกสัญญาไปแล้ว

๖) ถ้า ข. เป็นบุคคลเสมือนไร้ความสามารถ เพราะคิดสุราเรื่อรัง วันหนึ่ง ข. ได้รับจดหมายบอกเลิกสัญญาเช่าบ้าน ๑ ฉบับและจดหมายเสนอขายสินค้าจาก ก. อีกฉบับหนึ่งโดย ก. มายื่นจดหมายทั้งสองฉบับให้ ข. ด้วยมือตนเอง ถามว่าการเลิกสัญญาและการทำคำเสนอดังกล่าวมีผลหรือไม่ เพราะเหตุใด

๓. การแสดงเจตนาและควมามีผลแห่งการแสดงเจตนา

๓.๑ ข้อพิจารณาเบื้องต้น

การแสดงเจตนาที่มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลนั้น ปกติเมื่อได้แสดงออกไปแล้ว คนทั่วไปย่อมเข้าใจว่ามีผลผูกพันผู้แสดงเจตนาในทันที แต่ในแง่กฎหมายนั้นอาจมีปัญหาให้ต้องพิจารณาว่าการแสดงเจตนามีผลเมื่อใด เพียงใด อย่างซับซ้อนหลายกรณี เพราะเจตนาที่แสดงออกไปนั้นอาจจะมีได้ไปถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งโดยทันที หรือหลังจากได้แสดงเจตนาออกไปแล้ว ผู้แสดงเจตนาถึงแก่ความตาย หรือเปลี่ยนใจไม่ประสงค์จะผูกพันอีกต่อไป หรืออาจประสงค์จะเพิกถอนเจตนาที่ได้แสดงออกไปแล้ว หรือระหว่างเวลาที่เจตนายังไม่ถึงผู้รับ อาจเกิดเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้เจตนาอันนั้นบิดเบือน บกพร่องหรือเสียไป หรือเมื่อเจตนาส่งไปถึงสถานที่อยู่ของผู้รับ ปรากฏว่าผู้รับไม่อยู่ หรือผู้รับใช้ให้บุคคลอื่นรับการแสดงเจตนาแทนตน หรือผู้รับเจตนาอาจไม่เข้าใจเจตนาที่แสดงออกนั้น ๆ จะเห็นได้ว่าในกรณีต่าง ๆ เหล่านี้มีประโยชน์ได้เสียของผู้เกี่ยวข้องที่ต้องนำมาประกอบการพิจารณาในแง่กฎหมายหลายกรณีด้วยกัน

การจะพิจารณาว่าเจตนาที่ได้แสดงออกไปนั้นมีผลเมื่อใดนั้น มีช่วงเวลาต่าง ๆ ที่อาจนำมาพิจารณาได้อย่างน้อย ๔ ช่วงเวลาแตกต่างกัน คือเวลาที่ผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาให้ปรากฏรับรู้ได้ (Doctrine of Utterance) เวลาที่ผู้แสดงเจตนาส่งเจตนา นั้น ไปยังผู้รับ (Doctrine of Dispatch) เวลาที่เจตนาไปถึงผู้รับ (Doctrine of Reception) และเวลาที่ผู้รับทราบถึงเจตนา นั้น (Doctrine of Perception)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้วางหลักว่าด้วยการแสดงเจตนามีผลเมื่อใดไว้หลายกรณี ทั้งนี้โดยอาศัยการพิจารณาซึ่งหน้าหนักผลประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์

ในกรณีที่การแสดงเจตนาอันนั้นเป็นเรื่องผลประโยชน์ของผู้แสดงเจตนาแต่ผู้เดียว ไม่กระทบต่อประโยชน์ได้เสียของบุคคลอื่นนอกจากผู้แสดงเจตนา ดังนี้เห็นได้ชัดว่ากฎหมายย่อมรับรองให้เจตนาอันนั้นมีผลทันทีที่แสดงออก กรณีที่สำคัญได้แก่การแสดงเจตนาที่ไม่จำเป็นต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา เช่นการทำพินัยกรรม การแสดงเจตนาอันนั้น ๆ ย่อมมีผลทันทีนับแต่ผู้ทำพินัยกรรมได้แสดงออก โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้ทำพินัยกรรมจะต้องแจ้งให้ผู้ใดรับรู้ด้วยหรือไม่ และไม่ว่าผู้รับพินัยกรรมจะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม ในบางกรณีที่เป็นการแสดงเจตนาโดยไม่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา เช่นการประกาศหรือโฆษณาให้กำนันจะให้รางวัลตั้งกรณีตามมาตรา ๓๖๒ ดังนี้การแสดงเจตนาให้ปรากฏรับรู้ได้ด้วยการประกาศโฆษณาจะให้รางวัลย่อมมีผลผูกพันทันทีที่ผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาออกไปให้เป็นที่รับรู้กันได้ และยอมผูกพันแม้ไม่มีผู้ใดรับรู้อยู่

แต่ถ้าการแสดงเจตนาอันนั้นมีคู่กรณีมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ดังนี้กฎหมายก็ย่อมจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องด้วยเช่นการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญา โดยที่ผลของการ

บอกเลิกสัญญายอมทำให้นิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีที่มีอยู่ตามความผูกพันทางสัญญาต้องสิ้นสุดลง เป็นกรณีที่เป็นการแสดงเจตนาที่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา กฎหมายคำนึงถึงประโยชน์ของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายและแยกพิจารณาออกเป็นสองกรณี คือกรณีที่เป็นการแสดงเจตนาต่อผู้อยู่เฉพาะต่อหน้าซึ่งสามารถติดต่อเข้าใจกันได้ทันที กฎหมายถือว่าเจตนามีผลเมื่อคู่กรณีที่เป็นผู้รับการแสดงเจตนาได้ทราบการแสดงเจตนาขึ้น (มาตรา ๑๖๘) ส่วนการแสดงเจตนาต่อผู้อยู่ห่างโดยระยะทางนั้น เป็นกรณีที่ไม่อาจติดต่อเข้าใจกันได้ทันที กฎหมายจึงกำหนดให้การแสดงเจตนามีผลเมื่อเจตนาขึ้นได้ส่งไปถึงผู้รับแล้ว (มาตรา ๑๖๙) โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้รับเจตนาจะทราบการแสดงเจตนาขึ้นหรือไม่ ดังนี้เป็นต้น

๓.๒ การแสดงเจตนา

๑) ข้อพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับการแสดงเจตนา

การแสดงเจตนาในที่นี้มุ่งหมายถึงการที่บุคคลแสดงเจตนาโดยมุ่งต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลให้เป็นที่ปรากฏรับรู้ได้ ดังนั้นการแสดงเจตนาขึ้น ๆ ต้องเป็นการแสดงเจตนาที่สำเร็จเด็ดขาดแล้ว หากเพียงแต่ผู้แสดงเจตนากำลังอยู่ในระหว่างเตรียมการแสดงเจตนา ดังนี้ยังถือไม่ได้ว่าผู้แสดงเจตนาขึ้นได้แสดงเจตนาสำเร็จเด็ดขาดแล้ว เช่น การร่างพินัยกรรมไว้บนกระดาษในลักษณะที่เห็นได้ชัดว่าผู้ร่างยังไม่ประสงค์ให้เป็นพินัยกรรมสมบูรณ์แบบ หรือการลงนามในจดหมายที่จะส่งไปยังผู้รับแล้วแต่ยังไม่ได้ส่ง ทั้งนี้เพราะผู้แสดงเจตนาอาจเปลี่ยนใจเปลี่ยนแปลงเนื้อหาแห่งเจตนาที่ตนประสงค์จะแสดงออกได้ อย่างไรก็ตาม การแสดงเจตนาขึ้น ๆ ย่อมสำเร็จเด็ดขาด หากผู้แสดงเจตนาได้กระทำการทั้งปวงในลักษณะที่วิญญูชนเข้าใจได้ว่าได้แสดงเจตนาไปโดยเด็ดขาดแล้ว

ในการแสดงเจตนาขึ้นยังต้องพิจารณาต่อไปด้วยว่า เป็นการแสดงเจตนาประเภทที่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนาหรือไม่

ถ้าเป็นการแสดงเจตนาประเภทที่ไม่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา ดังนี้การแสดงเจตนายอมสำเร็จเมื่อผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาให้ปรากฏรับรู้ได้ ดังเช่นกรณีการแสดงเจตนาด้วยการโฆษณาคำมั่นจะให้รางวัลในอุทหาทรณ์ข้อ ๑) หรือการทำพินัยกรรมซึ่งเป็นการแสดงเจตนาชนิดที่ไม่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา ดังนี้การแสดงเจตนายอมสำเร็จลงโดยไม่ต้องส่งเจตนาไปยังผู้ใด ในเรื่องโฆษณาให้คำมั่นจะให้รางวัล (มาตรา ๓๖๒) การที่ผู้โฆษณานำประกาศไปติดไว้กับต้นไม้ ก็ทำให้การแสดงเจตนาขึ้น ๆ มีผลผูกพันแล้ว แม้ว่าจะไม่มีผู้ใดเห็นประกาศดังกล่าวเลยก็ตาม

แต่ถ้าเป็นการแสดงเจตนาประเภทที่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา ดังนี้การแสดงเจตนาจะสำเร็จลงได้ก็เมื่อได้ส่งเจตนาขึ้นไปยังผู้รับแล้วในลักษณะที่ผู้แสดงเจตนาคาดหมายได้ว่าเจตนา นั้นย่อมไปถึงผู้รับ

ก) กรณีการแสดงเจตนาด้วยวาจาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้า เจตนาย่อมมีผลเมื่อผู้แสดงเจตนาได้กล่าววาจาแสดงเจตนาออกไปในลักษณะที่ผู้รับการแสดงเจตนาย่อมรับรู้และเข้าใจหรือรับทราบ ได้ทันที เช่นกล่าววาจานั้นต่อหน้า หรือโดยทางโทรศัพท์ (มาตรา ๑๖๘) แต่ถ้าผู้รับการแสดง เจตนาไม่อยู่ในฐานะที่อาจเข้าใจการแสดงเจตนาเช่นนั้นได้ตามปกติ เช่นบอกเลิกสัญญาในขณะที่ อยู่ในที่สาธารณะท่ามกลางฝูงชนมีเสียงอึกทึกอื้ออึง หรือระหว่างกำลังมีการแข่งขันฟุตบอล หรือ ตะโกนบอกเลิกสัญญาบนท้องถนนที่มีเสียงอึกทึกและอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจเข้าใจเนื้อหาแห่งการ แสดงเจตนา นั้น ๆ แม้จะมีผู้อื่นได้ยินหรือเข้าใจการแสดงเจตนา นั้นได้ แต่หากผู้รับการแสดง เจตนาไม่อยู่ในฐานะที่จะเข้าใจได้ ดังนี้ยังถือไม่ได้ว่าผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาออกไปใน ลักษณะที่ผู้รับการแสดงเจตนาอาจรับรู้เข้าใจได้ จึงเป็นกรณีที่ต้องถือว่ายังไม่มีการแสดงเจตนา หรือในกรณีที่ผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาทางโทรศัพท์โดยพูดโทรศัพท์กับบุคคลอื่น หรือ โทรศัพท์ผิดตัว ดังนี้ถือไม่ได้ว่าได้มีการแสดงเจตนาต่อผู้รับการแสดงเจตนาแล้ว

ข) การแสดงเจตนาด้วยวาจาต่อผู้มีได้อยู่เฉพาะหน้า การแสดงเจตนาในกรณีนี้ต้อง กระทำโดยให้ผู้อื่นแสดงเจตนาด้วยการบอกกล่าวแทน ในกรณีเช่นนี้การแสดงเจตนา นั้น ๆ ย่อม สำเร็จลง หากผู้แสดงเจตนาได้บอกกล่าวข้อความแก่ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้นำข้อความนั้นไปบอก แก่ผู้รับการแสดงเจตนา ตัวอย่างเช่น ก. สั่งคนขับรถของตนให้ไปบอกกล่าวแก่ ข. ด้วยวาจา ดังนี้ ถือว่า ก. ได้แสดงเจตนาแล้ว แต่ปัญหาว่าเจตนาที่ ก. แสดงออกแล้วนั้นจะไปถึง ข. หรือจะมีผล หรือไม่เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาต่อไปภายหลัง การแสดงเจตนาโดยมอบหมายให้ผู้อื่นบอก กล่าวแทนนั้น อาจไร้ผลได้ เช่นในกรณีที่บุคคลผู้ได้รับมอบหมายลืมนำข้อความ เป็นต้น

ค) การแสดงเจตนาเป็นหนังสือต่อผู้อยู่เฉพาะหน้า จะถือว่าได้มีการแสดงเจตนา ก็ต่อเมื่อ ผู้แสดงเจตนาได้ส่งมอบหนังสือนั้นให้แก่ผู้รับการแสดงเจตนาแล้ว การทำหลักฐานเป็นหนังสือ หรือทำเป็นหนังสือโดยมิได้มีการส่งมอบหนังสือนั้นให้อยู่ในเงื้อมมือของผู้รับการแสดงเจตนา ยัง ถือไม่ได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาสำเร็จ ตัวอย่างเช่นในพิธีลงนามสัญญาโดยทำเป็นหนังสือระหว่าง กัน แม้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะได้ลงนามในหนังสือนั้นแล้ว หากยังมีได้ส่งมอบหนังสือที่ตนลงนาม ให้แก่กัน ดังนี้การแสดงเจตนา ยังไม่สำเร็จ

ง) การแสดงเจตนาเป็นหนังสือต่อผู้มีได้อยู่เฉพาะหน้า จะถือว่าการแสดงเจตนาสำเร็จลง ได้ก็ต่อเมื่อได้มีการส่งหนังสือนั้นไปตามทางการส่งหนังสือตามปกติเสียก่อน เช่นหนังสือแสดง เจตนาฉบับหนึ่งจะถือได้ว่าได้ส่งไปยังผู้รับแล้วก็ต่อเมื่อผู้ส่งได้ส่งหนังสือนั้นไปทางไปรษณีย์ หรือส่งมอบให้แก่บุคคลผู้ได้รับมอบหมายให้นำส่งหนังสือนั้นต่อไปยังไปรษณีย์แล้ว ถ้าผู้แสดง

เจตนายังมีได้ส่งหนังสือพ้นออกจากเงื้อมมือของคุณ เช่นเขียนหนังสือเสร็จแล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งลง
ทิ้งไว้บนโต๊ะเขียนหนังสือหรือใส่ลิ้นชักเก็บไว้ ก็ยังถือไม่ได้ว่ามี การแสดงเจตนาสำเร็จเด็ดขาดลง
ไป^๑ เพราะผู้แสดงเจตนาอาจจะยังต้องการคิดทบทวนให้แน่ใจเสียก่อนส่ง ดังนี้หากต่อมามีบุคคล
อื่น เช่นเลขานุการ หรือภริยาของผู้แสดงเจตนาพบเห็นหนังสือนั้น และสำคัญผิดว่าผู้แสดงเจตนา
ประสงค์จะส่งหนังสือไปยังผู้รับจึงนำหนังสือนั้นไปส่งทางไปรษณีย์ดังนี้ยังถือไม่ได้ว่าผู้แสดง
เจตนาได้แสดงเจตนาแล้ว ทั้งนี้เพราะหนังสือดังกล่าวมิใช่หนังสือแสดงเจตนา และมีได้ส่งไปตาม
เจตนาของผู้แสดงเจตนา

อนึ่ง ในปัจจุบันการแสดงเจตนาเป็นหนังสืออาจทำได้หลายทางเช่น การส่งโทรเลข จะถือ
ว่าผู้ส่งโทรเลขได้แสดงเจตนาแล้วก็ต่อเมื่อได้ส่งข้อความที่แสดงเจตนาให้แก่เจ้าพนักงานโทรเลข
แล้ว หรือในกรณีมีการแสดงเจตนาผ่านเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ เช่นเทเล็กซ์ หรือโทรพิมพ์ถือว่าการ
การแสดงเจตนาสำเร็จลงเมื่อได้พิมพ์ข้อความลงไป หรือในการส่งข้อความทางโทรสารจะถือว่าการ
การแสดงเจตนาสำเร็จลงก็ต่อเมื่อได้บันทึกข้อความและได้ส่งข้อความนั้นไปยังเครื่องรับผ่านทาง
เครื่องโทรสารแล้ว หรือการส่งเจตนาไปทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จะถือว่าแสดงเจตนาสำเร็จได้
ก็ต่อเมื่อได้บันทึกข้อความเสร็จแล้ว และได้ส่งข้อความนั้นไปโดยโอนข้อมูลเข้าไปในเครือข่าย
ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์แล้ว

๒) ผลของการแสดงเจตนา

ก) กรณีที่เป็นการแสดงเจตนาประเภทไม่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา

เช่นการทำพินัยกรรม หรือการโฆษณาจำนองจะให้รางวัล เป็นการแสดงเจตนาที่ไม่ต้องมี
ผู้ใดมารับการแสดงเจตนา เพราะพินัยกรรมนั้นมิได้ทำขึ้นโดยมุ่งหมายให้ทายาทรู้เสมอไป หรือ
การโฆษณาจำนองให้รางวัลก็เป็นการประกาศเจตนาของผู้โฆษณาเป็นสำคัญ เมื่อผู้แสดงเจตนา
ได้แสดงเจตนาออกไปสำเร็จเด็ดขาดแล้ว การแสดงเจตนาอันนั้นมีผล แต่ในกรณีที่เป็นการ
แสดงเจตนาประเภทต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา ดังนี้การแสดงเจตนาเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ
ต้องมีการส่งเจตนา นั้นไปยังผู้รับ และเจตนาที่ส่งไปจะมีผลได้ก็ต่อเมื่อเจตนา นั้นไปถึงผู้รับใน

---

^๑ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๕๐/๒๕๒๖ ตามประกาศระบุว่าผู้ชนะการประกวดข้อเสนอจะต้องมา
ทำสัญญากับจำเลยภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากจำเลย แม้ผู้อำนวยการองค์การจำเลยจะได้ลงชื่อ
ในหนังสือแจ้งให้โจทก์ทราบว่าโจทก์เป็นผู้ชนะการประกวด ขอให้มาทำสัญญา แต่จำเลยก็ยังมิได้ส่ง
หนังสือไปให้โจทก์ทราบ .....ถือไม่ได้ว่าจำเลยได้แสดงเจตนายินยอมรับว่าโจทก์เป็นผู้ชนะการประกวด
ราคาและให้มาทำสัญญากับจำเลยได้

พฤติการณ์ที่ผู้รับอาจรู้เข้าใจเจตนาอันได้ด้วยการแสดงเจตนาจึงเป็นเพียงองค์ประกอบสำคัญข้อหนึ่งของความมีผลแห่งการแสดงเจตนาอัน ๆ ซึ่งต้องพิจารณาแยกเป็นกรณีแสดงเจตนาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้า หรือแสดงเจตนาต่อผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง อันจะได้กล่าวต่อไป

ข) กรณีที่ผู้แสดงเจตนาถึงแก่ความตาย หรือกลายเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ

ความตายหรือความไร้ความสามารถภายหลังได้แสดงเจตนาและได้ส่งเจตนาอันนั้นไปแล้ว ไม่ส่งผลย้อนหลังให้การแสดงเจตนาเสื่อมเสียไป (มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง แต่ถ้าเป็นเรื่องคำเสนอสนองก็ต้องพิจารณามาตรา ๓๖๐ ประกอบ)

ในกรณีอุทาหรณ์ที่ ๒) แม้ ก. จะยังมีความสามารถขณะเขียนจดหมายแสดงเจตนา แต่ขณะที่ ก. แสดงเจตนาโดยส่งเจตนาอันนั้นออกไป ก. ได้กลายเป็นคนไร้ความสามารถไปเสียแล้ว ดังนั้นการแสดงเจตนาของ ก. ย่อมตกเป็นโมฆียะ เพราะเป็นการแสดงเจตนาของคนไร้ความสามารถ (มาตรา ๒๕) ในกรณีนี้ถ้าศาลมีคำสั่งให้ ก. เป็นคนไร้ความสามารถในวันที่ ๒๓ มกราคม คือหลังจากที่ ก. ส่งเจตนาออกไปแล้ว ดังนั้นเจตนาที่ส่งออกไปแล้วย่อมไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ และแม้ว่าคำบอกกล่าวของ ก. จะไปถึง ข. ภายหลัง เช่น ไปถึงในวันที่ ๒๔ มกราคม คำบอกกล่าวเลิกสัญญาของ ก. ก็ยังมีผลสมบูรณ์

ส่วนในกรณีที่ผู้แสดงเจตนาได้ส่งเจตนาออกไป เช่นบอกกล่าวเลิกสัญญาแล้ว หากผู้แสดงเจตนาถึงแก่ความตาย ดังนั้นการแสดงเจตนาหรือการบอกกล่าวเลิกสัญญานั้นย่อมไม่เสื่อมเสียไป (มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง)

นอกจากกรณีการบอกเลิกสัญญาซึ่งเป็นการแสดงเจตนาที่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนาอย่างหนึ่งแล้ว การบอกล้างโมฆียะกรรมก็จัดเป็นการแสดงเจตนาที่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนาเช่นกัน ดังนั้นหากผู้บอกล้างโมฆียะกรรมส่งเจตนาไปแล้วถึงแก่ความตายหรือกลายเป็นคนไร้ความสามารถ การบอกล้างโมฆียะกรรมนั้น ๆ ย่อมไม่เสื่อมเสียไปด้วยเหตุผลเดียวกัน

๓.๓ การที่เจตนาไปถึงผู้รับ

กรณีที่เป็นการแสดงเจตนาประเภทที่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนาเราอาจแบ่งแยกผู้รับการแสดงเจตนาออกเป็นสองพวก คือ ผู้อยู่เฉพาะหน้าพวกหนึ่ง กับผู้มีได้อยู่เฉพาะหน้าอีกพวกหนึ่ง ผู้อยู่เฉพาะหน้านั้น ได้แก่ผู้ที่ป็นคู่กรณีในนิติกรรมที่สามารถติดต่อทำความเข้าใจกันได้ทันที ส่วนพวกผู้มีได้อยู่เฉพาะหน้านั้น หมายถึงพวกที่ไม่สามารถติดต่อทำความเข้าใจกันได้ทันที เช่นอยู่ห่างกันโดยระยะทาง จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาระยะหนึ่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เดิมได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความมีผลของการแสดงเจตนาต่อผู้มีได้อยู่เฉพาะหน้าไว้ในมาตรา ๑๓๐ (เดิม) โดยมีได้กล่าวถึงกรณีการแสดงเจตนาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้า^๒ แต่นักนิติศาสตร์ก็ได้อาศัยหลักการตีความกฎหมายวางหลักความมีผลของการแสดงเจตนาเอาไว้ว่าย่อมมีผลเมื่อได้มีการแสดงเจตนาให้เป็นที่เข้าใจกันได้แก่ผู้รับการแสดงเจตนา^๓ ต่อมาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับที่ชำระใหม่ได้รับเอาหลักที่นักนิติศาสตร์วางไว้นี้มาวางเป็นหลักความมีผลแห่งการแสดงเจตนาประเภทต้องมีผู้รับการแสดงเจตนาไว้โดยแจ้งชัด กล่าวคือ สำหรับการแสดงเจตนาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้านั้นการแสดงเจตนามีผลนับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาได้ทราบการแสดงเจตนา^๔ (มาตรา ๑๖๘) ส่วนการแสดงเจตนาต่อผู้มีได้อยู่เฉพาะหน้าให้ถือว่า^๕มีผลนับแต่เวลาที่การแสดงเจตนา^๖ ไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา (มาตรา ๑๖๙)

๑) การแสดงเจตนาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้ามีผลเมื่อทราบ

ข้อที่ควรพิจารณาเป็นเบื้องต้นก็คือ ที่กฎหมายวางหลักว่าเจตนามีผลเมื่อผู้รับการแสดงเจตนาได้ทราบการแสดงเจตนา^๗ (มาตรา ๑๖๘) หมายความว่าอย่างไร จะหมายถึงทราบในลักษณะรู้เข้าใจเป็นการเฉพาะตัวผู้รับการแสดงเจตนา หรือจะหมายถึงควรได้ทราบตามวิสัยวิญญูชน ข้อนี้หากตีความหมายให้แคบ โดยหมายถึงทราบเฉพาะตัวผู้รับการแสดงเจตนา^๘ ก็จะเป็นการยากที่บุคคลอื่นหรือคู่กรณีจะหยั่งรู้ถึงความรับรู้ภายในของผู้รับการแสดงเจตนาได้ ดังนั้นจึงควรตีความอย่างกว้าง กล่าวคือเจตนา^๙ย่อมมีผลเมื่อผู้รับการแสดงเจตนาได้ทราบหรือควรได้ทราบตามวิสัยแห่งวิญญูชนในพฤติการณ์นั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ก. บอกกล่าวเลิกสัญญาต่อหน้า ข. ด้วยวาจาแต่

^๒ ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ซึ่งเป็นที่มาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ก็มีได้วางหลักความมีผลของการแสดงเจตนาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้าไว้เช่นกัน ส่วนผลของการแสดงเจตนาต่อผู้มีได้อยู่เฉพาะหน้านั้น กฎหมายแพ่งเยอรมันวางไว้ในมาตรา ๑๓๐ วรรคแรก

^๓ โปรดดูพระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๑-๒, กรุงเทพฯ ๙ (พิมพ์ใหม่) พ.ศ. ๒๕๐๒, หน้า ๔๖๐ ซึ่งกล่าวว่า “สำหรับผู้ที่อยู่เฉพาะหน้ากัน...จะต้องใช้หลักว่า ได้รู้จริงเห็นจริงการแสดงเจตนาจึงจะมีผล” และเสนีย์ ปราโมช, นิติกรรมและหนี้, แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๐๕, พิมพ์ซ้ำ พ.ศ. ๒๕๒๗, หน้า ๔๑ ได้กล่าวอธิบายไว้โดยอ้าง Doctrine of Perception ว่า “การแสดงเจตนาเฉพาะหน้าจะสมบูรณ์เป็นการแสดงเจตนาต่อเมื่อได้แสดงความหมายที่เข้าใจกันได้ออกมา” ประกอบ หุตะสิงห์, หน้า ๑๑ ก็กล่าวว่า “การแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้ากันนั้น จะต้องใช้หลักที่ว่า คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบถึงการแสดงเจตนา^{๑๐}” และโปรดดู จิต เศรษฐบุตร, นิติกรรมและสัญญา, แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๒๘, หน้า ๑๔๘ ซึ่งอธิบายว่าการแสดงเจตนา^{๑๑}นั้นมีผลเมื่อ “รู้ไปถึง” คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง จากตัวอย่างเหล่านี้แม้จะไม่มีผู้อธิบายหลักทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังอย่างชัดเจน แต่ก็แสดงให้เห็นได้ว่าความเห็นแต่เดิมนั้นยังก้ำกึ่งกันอยู่ระหว่างทฤษฎีที่ถือว่าเจตนามีผลเมื่อ “รู้” หรือเมื่อ “ไปถึง” คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

ข. ไม่ได้ยิน เพราะขณะที่ ก. บอกสัญญาณนั้น ทั้งสองอยู่ในที่มีเสียงดังอีกทีก็ไม่มีทางที่ ข. จะได้ยิน ดังนั้นการบอกเลิกสัญญาณของ ก. ไม่มีผลเป็นการเลิกสัญญาณ

ในกรณีที่มีการแสดงเจตนาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นหนังสือต่อผู้อยู่เฉพาะหน้า การแสดงเจตนาที่ข่มขู่เป็นที่ยอมรับหรือรับรู้เข้าใจได้แก่ผู้รับการแสดงเจตนา ต่อเมื่อมีการส่งมอบหนังสือนั้นไปยังผู้รับ เพราะการแสดงเจตนาที่ข่มขู่ได้ตกอยู่ในเงื้อมมือของผู้รับแล้ว แต่ถ้ามีการนำเอาการแสดงเจตนาที่ข่มขู่ไปชุกซ่อนไว้ในกระเป๋าของผู้รับการแสดงเจตนาอย่างลับ ๆ ดังนั้นแม้เจตนาจะไปอยู่ในเงื้อมมือหรือเขตอำนาจของผู้รับแล้วแต่ก็ยังถือไม่ได้ว่าผู้รับเจตนาที่ข่มขู่ได้ทราบหรือควรได้ทราบถึงเจตนาที่ข่มขู่ตามวิสัยแห่งวิญญูชน

การแสดงเจตนาด้วยวาจาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้าจะถือว่าผู้รับการแสดงเจตนาที่ข่มขู่รับทราบการแสดงเจตนาที่ข่มขู่เมื่อใด ได้กล่าวแล้วว่าควรถือเกณฑ์รับทราบหรือควรได้รับทราบเป็นสำคัญ ดังนั้นหากผู้รับการแสดงเจตนาไม่ยอมรับ หรือปฏิเสธไม่รับรู้การแสดงเจตนา ผู้แสดงเจตนาเพียงแต่แสดงเจตนาให้ผู้รับการแสดงเจตนาอาจรับรู้ในลักษณะที่อาจคาดหมายได้ว่าผู้รับการแสดงเจตนาที่ข่มขู่เข้าใจเจตนาที่ข่มขู่ได้แสดงไว้แล้วได้ก็เป็นการเพียงพอจะถือได้ว่าได้รับทราบการแสดงเจตนาที่ข่มขู่แล้ว จะเห็นได้ว่าหากการที่ผู้รับการแสดงเจตนาไม่ทราบการแสดงเจตนาที่ข่มขู่เป็นเพราะพฤติการณ์ที่อาจโทษผู้รับการแสดงเจตนาได้ ดังนั้นผู้แสดงเจตนาไม่จำเป็นต้องรับความเสี่ยงอันอาจเกิดจากการที่ผู้รับการแสดงเจตนาไม่ทราบการแสดงเจตนาที่ข่มขู่ ๆ โดยนัยนี้ ทฤษฎีที่ใช้อธิบายความมีผลของการแสดงเจตนาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้าจึงไม่ใช่ทฤษฎีเจตนาที่มีผลเมื่อผู้รับได้ “รู้” เจตนาที่ข่มขู่ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านแสดงความเห็นไว้^๔ แต่ควรเป็นทฤษฎีที่ถือว่าเจตนาที่ข่มขู่มีผลเมื่อ “ควรได้รู้” มากกว่า

อย่างไรก็ดี ถ้าเป็นกรณีที่ผู้รับเจตนาไม่อาจเข้าใจการแสดงเจตนาที่ข่มขู่ได้เพราะพฤติการณ์ที่ผู้รับเจตนาไม่ต้องรับผิดชอบ เช่นเป็นเพราะผู้รับการแสดงเจตนาเป็นคนหูหนวก หรือมิได้ตั้งใจฟัง จะถือได้ว่าเจตนาที่ข่มขู่เป็นที่ยอมรับของผู้รับได้ก็ต่อเมื่อ ผู้แสดงเจตนาไม่มีเหตุที่จะคาดหมายได้ว่า ผู้รับการแสดงเจตนาจะไม่สามารถรับทราบการแสดงเจตนาที่ข่มขู่ได้ หรืออาจเข้าใจความหมายของการแสดงเจตนาผิดไป กรณีที่มีเหตุควรคาดหมายว่าผู้รับการแสดงเจตนาจะไม่รู้หรือไม่เข้าใจ เช่น ก. บอกกล่าวเลิกสัญญาณต่อ ข. ซึ่งเป็นที่รู้กันว่าเป็นคนหูตึง ดังนั้น ก. ต้องทำการให้แน่ใจได้ว่า ข. ได้ทราบคำบอกกล่าวนั้นแล้ว

^๔ โปรดดูตัวอย่างความเห็นที่แตกต่างจากที่นี้ได้จาก จัมปี โสติพันธ์, นิติกรรมสัญญา (พิมพ์ครั้งที่ ๔), กรุงเทพฯ ๗, พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๐๔, ๑๐๕-๑๐๖ ซึ่งได้อธิบายว่าการแสดงเจตนาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้าเป็นการแสดงเจตนาที่ข่มขู่มีผลตาม “ทฤษฎีรู้” กล่าวคือเมื่อผู้รับการแสดงเจตนาได้รู้ถึงเนื้อหาของเจตนาที่ข่มขู่ที่แท้จริง ๆ

๒) การแสดงเจตนาต่อผู้มิได้อยู่เฉพาะหน้ามีผลเมื่อไปถึง

ก) การที่เจตนาไปถึงผู้รับ หมายถึงเจตนาที่ส่งไปนั้น ได้เดินทางไปยังในเจ็อมมือของผู้รับ การแสดงเจตนาแล้ว

(๑) ที่ว่า ไปอยู่ในเจ็อมมือของผู้รับการแสดงเจตนา นี้ หมายถึงเข้าไปอยู่ในอำนาจทางเขตแดนของผู้รับการแสดงเจตนาในลักษณะที่ผู้รับการแสดงเจตนาอยู่ในฐานะที่อาจรับรู้เนื้อหาแห่งการแสดงเจตนาเช่นนั้นได้ เช่นส่งจดหมายไปยังผู้รับโดยห่อซองลงในตู้จดหมายในเวลากลางวัน ดังนี้ถือได้ว่าจดหมายนั้นตกอยู่ในเจ็อมมือของผู้รับในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น ในเวลาอันควรคาดหมายได้ว่า วิทยุชนยอมไขตู้จดหมายของตน

ในอุทธรณ์ ๓) การที่ ก. โทรศัพท์บอกเลิกสัญญาไปยัง ข. โดยบันทึกเสียงไว้ในเครื่องตอบรับโทรศัพท์ เป็นกรณีแสดงเจตนาต่อผู้มิได้อยู่เฉพาะหน้า เพราะคู่กรณีไม่อาจติดต่อเข้าใจกัน ได้ทันที การแสดงเจตนาของ ก. ไปถึง ข. โดยการบันทึกเสียงไว้ในเครื่องบันทึกเสียงเป็นการส่งข้อความที่แสดงเจตนาให้ไปอยู่ในเจ็อมมือของ ข. แล้ว ถือได้ว่าเจตนาไปถึง ข. แล้วทันทีที่มีการบันทึกเสียง

การส่งจดหมายไปยังที่อยู่ของผู้รับ ย่อมถือได้ว่าจดหมายนั้นตกไปอยู่ในเจ็อมมือของผู้รับแล้ว แม้ในระหว่างนั้นผู้รับไม่อยู่บ้าน เช่นเดินทางไปพักผ่อนต่างจังหวัดก็ตาม

(๒) การ “ไปถึง” ของเจตนาดังกล่าวนี้จะต้องปรากฏด้วยว่าตามพฤติการณ์ปกติผู้รับการแสดงเจตนาย่อมอยู่ในฐานะที่จะรับรู้การแสดงเจตนาเช่นนั้นได้^๕ โดยนัยเช่นนี้ความมีผลแห่งเจตนาย่อมเป็นไปในทำนองเดียวกับกรณีการแสดงเจตนาต่อผู้อยู่เฉพาะหน้า คือมีผลเมื่อผู้รับการแสดงเจตนา “ควรได้รู้” ถึงเจตนาที่มีผู้ส่งเข้ามาอยู่ในเจ็อมมือของตนแล้วนั่นเอง นับแต่เวลาที่เจตนาไปถึงในลักษณะที่ผู้รับการแสดงเจตนาควรได้รู้ หากไม่รู้ย่อมเป็นพฤติการณ์ที่ผู้รับการแสดงเจตนาต้องรับผิดชอบต่อความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นนับแต่นั้นเอง

หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้จะมีควมสำคัญอย่างยิ่งยวดในการวินิจฉัยปัญหาว่า ได้มีการแสดงเจตนาภายในกำหนด เช่น ได้มีการบอกเลิกสัญญาภายในกำหนดหรือไม่ ทั้งนี้จะต้องถือเกณฑ์ว่าผู้รับการแสดงเจตนาควรได้รู้ถึงเจตนาซึ่งตกอยู่ในเจ็อมมือของตนได้เมื่อใด

ตัวอย่างเช่น การโทรศัพท์ไปยังสถานประกอบการหลังเลิกงานแล้วและบันทึกเสียงไว้ในเครื่องตอบรับโทรศัพท์ ดังนี้ตามพฤติการณ์ปกติย่อมคาดหมายได้ว่า เจตนาที่แสดงออกย่อมไปถึง

^๕ แนวความคิดในเรื่องนี้เป็นแนวคิดที่มีที่มาจากนักนิติศาสตร์เยอรมัน โปรคดู ประกอบ หุตะสิงห์, นิติกรรม, แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๑๘, หน้า ๖๒ ซึ่งอธิบายคำว่าไปถึง ว่าไม่จำเป็นต้องรู้ แต่ต้องได้ส่งเจตนาไปจนเข้าไปอยู่ในอำนาจของผู้รับซึ่งโดยพฤติการณ์ตามปกติผู้รับย่อมมีโอกาสที่จะรู้ถึงการแสดงเจตนา นั้นได้แล้ว

ผู้รับในลักษณะที่เขาอาจรับรู้ได้ตามปกติในวันทำการถัดไป ดังนี้ในอุทธรณ์ ๓) ถ้าปรากฏว่า ก. โทรศัพทน์ไปยัง ข. หลังเลิกงานในวันศุกร์และบันทึกเสียงไว้ การแสดงเจตนาที่ย่อมไปถึง ข. ในวันจันทร์ตอนเช้า ซึ่งเป็นเวลาที่พ้นกำหนดที่ ก. มีสิทธิบอกเลิกสัญญาไปแล้ว

ข) กรณีที่ผู้รับการแสดงเจตนาใช้บุคคลอื่นให้ทำการแทน

ดังนี้การจะพิจารณาว่าเจตนาไปถึงผู้รับเมื่อใด ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงว่าผู้ที่ถูกใช้ให้ทำการแทนนั้นเป็นตัวแทนผู้รับการแสดงเจตนา หรือเป็นเพียงผู้ถูกใช้ให้มารับการแสดงเจตนาหรือเป็นแต่เพียงผู้ที่ถูกใช้ให้ส่งเจตนาแทนผู้แสดงเจตนา

(๑) ในกรณีที่ผู้รับการแสดงเจตนาใช้บุคคลอื่นเป็นตัวแทนผู้รับการแสดงเจตนา ดังนี้การแสดงเจตนาที่ย่อมไปถึงผู้รับทันทีที่ไปถึงตัวแทนของผู้รับการแสดงเจตนา

(๒) แต่ถ้าบุคคลอื่นนั้นเป็นผู้ถูกใช้ให้รับการแสดงเจตนาโดยมิได้เป็นตัวแทน ดังนี้ต้องถือว่าเจตนาที่ย่อมไปถึงผู้รับเมื่อถึงเวลาที่ควรคาดหมายได้ตามปกติว่าผู้ที่ถูกใช้ให้รับการแสดงเจตนาแทนนี้ควรจะได้บอกกล่าวแก่ผู้รับการแสดงเจตนาแล้ว ในกรณีที่ คนใช้ในบ้าน หรือญาติพี่น้อง หรือบริวารที่อาศัยอยู่ในบ้านของผู้รับการแสดงเจตนา เป็นผู้รับการแสดงเจตนาไว้แทนแล้วล้ม หรือส่งมอบล่าช้า หรือส่งผิด หรือมิได้ส่งเลย เหล่านี้เป็นกรณีที่ผู้รับการแสดงเจตนาต้องรับภาระความเสี่ยงเอง

(๓) แต่ถ้าบุคคลอื่นนั้นมิได้เป็นผู้ที่ถูกใช้ให้รับการแสดงเจตนาแทน ดังนี้ผู้แสดงเจตนาที่ย่อมเป็นผู้รับภาระความเสี่ยงในความคิดพลาดหรือล่าช้าในการส่งเจตนาไปยังผู้รับการแสดงเจตนา ในกรณีเช่นนี้บุคคลอื่นนั้นเป็นบุคคลที่ผู้แสดงเจตนาใช้ให้ส่งเจตนาให้ตน ในกรณีเช่นนี้จะถือว่าเจตนาที่แสดงออกไปถึงผู้รับการแสดงเจตนาเมื่อผู้รับมอบหมายให้ส่งเจตนาได้ส่งเจตนาให้ไปอยู่ในเงื้อมมือของผู้รับการแสดงเจตนาแล้ว

(๔) อย่างไรก็ดี เจตนาที่ได้ส่งไปแล้วอาจสิ้นผลไป หากปรากฏว่ามีการเพิกถอนการแสดงเจตนาไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา ก่อนหรือพร้อมกันกับการแสดงเจตนา นั้น (มาตรา ๑๖๕ วรรคแรกตอนท้าย)

ตัวอย่างเช่น ก. แสดงเจตนาซื้อสินค้าไปยัง ข. ทางจดหมาย แต่เมื่อส่งจดหมายไปทางไปรษณีย์แล้ว ก. ได้รับข้อเสนอที่ดีกว่าจึงตัดสินใจยกเลิกคำเสนอซื้อของตนไปยัง ข. โดยส่งโทรเลขยกเลิกการแสดงเจตนาของตนที่ได้ส่งไปทางไปรษณีย์ ดังนี้ถ้าโทรเลขยกเลิกการแสดงเจตนาไปถึงก่อนจดหมาย ก็เป็นการเพิกถอนการแสดงเจตนาที่มีผล แต่หากการเพิกถอนนั้นไปถึงภายหลังดังนี้ไม่ถือเป็นการเพิกถอน แต่หาก ข. รู้อยู่แล้วว่ามีการเพิกถอนก่อนที่จะได้รับการแสดงเจตนาคราวแรก ดังนี้แม้การแสดงเจตนาเพิกถอนยังไม่ถึงก็อาจถือได้ว่า ข. ไม่มีเหตุควรได้รับการคุ้มครองไม่ให้ถูกเพิกถอนแต่ประการใด

ส่วนในกรณีที่เจตนาบอกถอนไปถึงพร้อมกันกับเจตนาที่แสดงไว้ก่อนนั้น การบอกถอนย่อมมีผล เพราะเมื่อมีเจตนาส่งมาถึงผู้รับพร้อมกันหลายเจตนา และเจตนาที่ขัดแย้งหรือหักล้างกัน ย่อมเป็นกรณีที่มีเหตุควรสงสัยว่าระหว่างเจตนาที่มาถึงพร้อมกันนี้เจตนาที่แท้จริงเป็นอย่างไร หากถือหลักว่ากฎหมายย่อมรับรองเจตนาที่แท้จริงให้มีผลบังคับ เว้นเสียแต่จะมีเหตุควรคุ้มครองคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยิ่งกว่า ดังนี้เราย่อมเห็นได้ว่าในระหว่างการแสดงเจตนาหลายครั้งที่มาถึงพร้อมกันนั้น เจตนาที่แสดงออกครั้งสุดท้ายสุดย่อมเป็นเจตนาที่แท้จริง ดังนั้นหากคำบอกกล่าวเพิกถอนการแสดงเจตนาไปถึงพร้อมกับเจตนาที่ได้แสดงไว้ก่อนนั้น การบอกกล่าวนั้นย่อมมีผล

๓) กรณีมีอุปสรรคขัดขวางการไปถึงของเจตนา

ในกรณีที่เจตนาที่ส่งไปไม่ถึง หรือไปถึงล่าช้า เพราะเหตุการณ์ซึ่งผู้รับการแสดงเจตนาต้องรับผิดชอบ กรณีนี้เป็นกรณีที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ จึงต้องพิเคราะห์ปัญหาโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนได้เสียของคู่กรณีประกอบ

ก) กรณีที่ผู้รับการแสดงเจตนาปฏิเสธไม่ยอมรับหนังสือที่แสดงเจตนา หรือไม่ยอมฟังการบอกกล่าวแสดงเจตนา

ดังนั้นอาจแยกพิจารณาเป็นกรณีใหญ่ ๆ ได้ ๒ กรณี

(๑) การปฏิเสธไม่รับหรือไม่ฟังคำบอกกล่าวโดยชอบ

ดังนี้เป็นกรณีที่ผู้แสดงเจตนาต้องรับภาระความเสี่ยงอันเกิดจากการที่เจตนาไปไม่ถึงผู้รับ

ตัวอย่างเช่น การแสดงเจตนาที่ทำเป็นจดหมายนั้น มิได้ใส่ซองปิดแถมบป้ให้ครบถ้วน เป็นเหตุให้ผู้รับอาจต้องเสียค่าปรับ ดังนี้ผู้รับย่อมมีสิทธิโดยชอบที่จะปฏิเสธไม่รับจดหมาย ดังกรณีในอุทธรณ์ ๔) การบอกเลิกสัญญาย่อมไม่มีผล หรือในกรณีที่ผู้ส่งเจตนาทางจดหมายจำหน่ายซองไม่ชัดเจนว่าผู้รับเจตนาเป็นผู้รับจดหมายเป็นเหตุให้ผู้รับปฏิเสธไม่รับจดหมาย หรือผู้รับการแสดงเจตนาปฏิเสธไม่ยอมรับคำบอกกล่าวด้วยวาจาที่แสดงออกในลักษณะเป็นการดูหมิ่นผู้รับการแสดงเจตนา เป็นต้น

(๒) กรณีที่การปฏิเสธไม่รับการแสดงเจตนาเป็นไปโดยมิชอบ

ดังนั้นการปฏิเสธนั้นย่อมเป็นโทษแก่ผู้รับการแสดงเจตนา และถือได้ว่าการแสดงเจตนา ย่อมไปถึงผู้รับแล้ว ทั้งนี้เพราะถือได้ว่าผู้รับอยู่ในฐานะที่จะรับรู้การแสดงเจตนาได้แล้ว จึงถือได้ว่าการแสดงเจตนาไปถึงผู้รับแล้ว^๖

ข) กรณีเจตนาไปถึงผู้รับล่าช้า

กรณีที่เจตนาไปถึงผู้รับล่าช้านี้ อาจมีผลสำคัญหากการแสดงเจตนาเช่นนั้นจะต้องไปถึงผู้รับภายในกำหนดแน่นอน เช่นการบอกเลิกสัญญาที่ต้องกระทำภายในกำหนดเวลา ดังนี้ต้องพิจารณาว่าเหตุแห่งความล่าช้านี้มีใครต้องรับผิดชอบหรือไม่ หากเหตุที่ทำให้เจตนาไปถึงผู้รับล่าช้านี้เป็นเพราะพฤติการณ์ที่ผู้รับการแสดงเจตนาต้องรับผิดชอบ ผู้รับการแสดงเจตนาย่อมไม่อาจยกเหตุที่เจตนาไปถึงล่าช้าขึ้นกล่าวอ้างได้ เช่นผู้รับการแสดงเจตนาตั้งใจชัดเจนไม่ให้เจตนาไปถึงตน หรือทำการหน่วงเหนี่ยวโดยปราศจากเหตุผลสมควร อย่างไรก็ตามกรณีเช่นนี้ย่อมพิสูจน์กันได้ยาก หรือในกรณีที่ผู้รับการแสดงเจตนามิได้หาทางป้องกันการที่เจตนาจะมาถึงคนล่าช้าไป ทั้ง ๆ ที่มีหน้าที่ต้องกระทำเช่นนั้น ตัวอย่างเช่นกรณีที่ผู้รับเจตนาเป็นพ่อค้าหรือนักธุรกิจ เขาย่อมมีหน้าที่จัดระเบียบใบให้เอกสารและไปรษณีย์ที่มาถึงสถานประกอบการของตนเดินไปตามกระบวนการอย่างเรียบร้อยโดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีความผิดของผู้มีชื่อที่มีการจำหน่ายไว้หรือไม่ เพียงแต่เหตุแห่งความล่าช้าอยู่ในขอบเขตที่เขาต้องรับผิดชอบก็เพียงพอแล้ว ตามปกติบุคคลซึ่งควรคาดหมายว่าจะมีการแสดงเจตนามาถึงเขาอยู่สมยอมต้องวางระบบรองรับไว้ให้การแสดงเจตนาเช่นนั้นมาถึงเขาได้โดยรวดเร็วปราศจากอุปสรรค ด้วยเหตุนี้ลูกจ้างหรือคนงานจึงต้องแจ้งที่อยู่ของตนระหว่างพักร้อนให้นายจ้างทราบ มิฉะนั้นเขาอาจต้องรับภาระเสี่ยงภัยในกรณีที่มีการเลิกจ้าง และหนังสือเลิกจ้างไปถึงเขาโดยล่าช้า

แต่ถ้าผู้รับการแสดงเจตนามิได้มีหน้าที่ข้างต้น ดังนี้ผู้แสดงเจตนาต้องรับภาระความเสี่ยงเอาเอง หากการแสดงเจตนาของเขาไปถึงผู้รับล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้แสดงเจตนาควรได้รู้ถึงเหตุอุปสรรคขัดขวางและมีเหตุควรคาดหมายได้ว่าอาจมีอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้รับเจตนาได้รับเจตนาทันกำหนด

---

^๖ ดูตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๗๘๕/๒๕๓๕ การที่เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์นำหนังสือบอกเลิกสัญญาของโจทก์ไปส่งที่ภูมิลำเนาของจำเลย แม้ไม่พบจำเลยและไม่มีผู้ใดรับไว้เพราะจำเลยหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับ ก็ถือว่าหนังสือบอกเลิกสัญญาไปถึงจำเลย และมีผลเป็นการบอกเลิกสัญญาแล้ว; คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๒๒/๒๕๓๔ โจทก์ได้ส่งหนังสือบอกเลิกการเช่าไปยังจำเลย ณ ห้องพิพาทแล้ว แต่ส่งไม่ได้โดยมีหมายเหตุการจ่ายไปรษณีย์กัณฑ์แจ้งเหตุขัดข้องว่า ผู้รับไม่ยอมรับ จึงถือได้ว่าการบอกเลิกการเช่าไปยังจำเลยโดยชอบแล้ว

ด้วยเหตุนี้ หากปรากฏว่านายจ้างส่งหนังสือบอกกล่าวเลิกจ้างไปยังสถานที่พักของลูกจ้าง ในระหว่างที่ลูกจ้างได้รับวันหยุดพักผ่อนประจำปีและเดินทางไปยังสถานที่แห่งอื่น ดังนั้นต้องถือว่าหนังสือเลิกจ้างไปถึงลูกจ้างในวันแรกที่ลูกจ้างควรกลับถึงสถานที่พักของตน

ในกรณีเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าเจตนาที่ส่งไปถึงผู้รับจะไปถึงผู้รับเมื่อใดย่อมขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ว่าผู้รับการแสดงผลงานควรต้องรับภาระเสี่ยงต่อการที่เจตนาไปถึงล่าช้าหรือไม่เพียงใดด้วย

ตามอุทาหรณ์ ๕) ถือได้ว่าหนังสือเลิกจ้างได้ไปถึง ข. แล้ว หาก ข. ควรคาดหมายได้ว่าตนจะถูกเลิกจ้าง แต่ถ้า ข. ไม่อาจคาดหมายได้ว่าตนอาจถูกเลิกจ้างในระหว่างที่ตนใช้สิทธิลาหยุดพักผ่อน การที่คำบอกกล่าวไปถึงล่าช้าย่อมต้องตกเป็นพับแก่นายจ้างคือ ก.

ค) การที่เจตนาไปไม่ถึงผู้รับเพราะมีอุปสรรคขัดขวางอย่างหนึ่งอย่างใด

กรณีจะเป็นคุณหรือเป็น โทษแก่ฝ่ายผู้แสดงผลงานหรือแก่ฝ่ายผู้รับการแสดงผลงานย่อมต้องพิจารณาจากประโยชน์ได้เสียของคู่กรณีประกอบด้วย ถ้ามีอุปสรรคขัดขวางมิให้เจตนาไปถึงผู้รับ และอุปสรรคนั้นเป็นเพราะพฤติการณ์ที่ผู้แสดงผลงานต้องรับผิดชอบ ดังนี้ย่อมถือได้ว่าเจตนาไปไม่ถึงผู้รับ แต่ถ้าเป็นอุปสรรคอันเกิดจากพฤติการณ์ที่ผู้รับการแสดงผลงานต้องรับผิดชอบ ดังนี้ถือเสมือนว่าเจตนาไปถึงแล้วโดยไม่มีอุปสรรคมาแต่แรก อย่างไรก็ตามก็ควรเป็นกรณีที่ผู้แสดงผลงานต้องชวนขวยรักษาสีทธิของตนด้วย หากผู้แสดงผลงานไม่ชวนขวยส่งเจตนาไปยังผู้รับอีกครั้งก็เป็นกรณีที่ถือว่าผู้แสดงผลงานมิได้ถือว่าอุปสรรคเป็นเรื่องสำคัญ แต่ถ้าผู้ส่งเจตนาได้ทำการทุกอย่างเพื่อให้ส่งเจตนาไปยังผู้รับให้ได้ ดังนี้หากมีข้อขัดข้องให้ส่งเจตนาไม่ได้เพราะพฤติการณ์ที่ผู้รับเจตนาต้องรับผิดชอบก็ต้องถือว่าเจตนาไปถึงแล้ว และผู้รับเจตนาต้องเป็นฝ่ายรับภาระความเสี่ยงจากข้อขัดข้องนั่นเอง

ตัวอย่างเช่น ก. แสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาทางไปรษณีย์ แต่ปรากฏว่าไปรษณีย์แจ้งกลับมาว่า “ไม่มีผู้รับตามจำหน้า” ดังนี้ ก. จะต้องพยายามที่จะหาทางส่งจดหมายไปยังผู้รับต่อไปทุกวิถีทาง และในกรณีจำเป็นอาจต้องส่งเอกสารไปตามกระบวนการในวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนี้หากความพยายามในครั้งหลังประสบความสำเร็จ ก็อาจถือเสมือนว่าเจตนาไปถึงแล้วตั้งแต่คราวแรกแล้วด้วย

๔) เจตนาไปถึงผู้รับในกรณีพิเศษ

ก) กรณีส่งเจตนาไปถึงบุคคลไร้ความสามารถหรือมีความสามารถจำกัด

(๑) มาตรา ๑๗๐ วรรคแรกวางหลักเกณฑ์ในทางเป็นคุณแก่ผู้ไร้ความสามารถ กล่าวคือผู้ส่งเจตนาไปถึงผู้ไร้ความสามารถ ไม่อาจอ้างการแสดงผลงานขึ้นต่อผู้ไร้ความสามารถได้ เว้นแต่

ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี จะได้รู้ถึงการแสดงเจตนาอันแล้ว ดังที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า

“การแสดงเจตนาซึ่งกระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับการแสดงเจตนาไม่ได้ เว้นแต่ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณีของผู้รับการแสดงเจตนาอันได้รู้ด้วย หรือได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนแล้ว”

(๒) ส่วนกรณีที่ผู้เยาว์หรือคนเสมือนไร้ความสามารถอาจทำได้เองโดยลำพัง การแสดงเจตนาย่อมมีผลตามปกติคือมีผลเมื่อไปถึงผู้รับ โดยผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้ไร้ความสามารถไม่ต้องรับรู้หรือยินยอมด้วยก็ได้

ดังนั้นกรณีตามอุทธรณ์ข้อ ๖) ถือได้ว่าการบอกกล่าวเลิกสัญญาที่ดี การบอกกล่าวคำเสนอกีดี ล้วนมีผลต่อคนเสมือนไร้ความสามารถทันทีที่เจตนาอันไปถึง เพราะการรับคำเสนอเป็นกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถทำได้เอง ไม่ต้องขอความยินยอม

ข) การแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้หมดสติหรือขาดสติสัมปชัญญะชั่วคราว

กรณีดังกล่าวนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง แต่ก็อาจอนุโลมหลักในมาตรา ๑๖๘, ๑๖๙ มาปรับใช้ได้ กล่าวคือการแสดงเจตนาต่อผู้ที่อยู่ต่อหน้าย่อมมีผลเมื่อผู้รับการแสดงเจตนาได้รับการแสดงเจตนาอัน ส่วนการแสดงเจตนาต่อผู้มิได้อยู่ต่อหน้าย่อมมีผลเมื่อเจตนาอันไปถึง

ตัวอย่างเช่น ในการแสดงเจตนาต่อผู้มิได้อยู่เฉพาะหน้าโดยทำเป็นจดหมายสอดใส่ในตู้จดหมาย ดังนี้หากตามพฤติการณ์ปกติผู้รับเจตนาอาจรู้ได้เมื่อใด ก็ถือได้ว่าเจตนาไปถึงเมื่อใด โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าขณะนั้นผู้รับยังคงเมาหมดสติหรือเสียดิไปหรือไม่ แต่ถ้าเป็นการแสดงเจตนาด้วยวาจาตั้งนี้ถือไม่ได้ว่าคนเมาหรือหมดสติซึ่งเป็นผู้รับการแสดงเจตนาจะสามารถรับทราบการแสดงเจตนาได้ในระหว่างที่หมดสติ การแสดงเจตนาอันย่อมไม่มีผล